

КОНВЕНЦІЯ ООН ПРОТИ КОРУПЦІЇ ЯК МІЖНАРОДНИЙ СТАНДАРТ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Роман Орестович СОДОМОРА,

*суддя Бучацького районного суду
Тернопільської області*

<https://orcid.org/0000-0001-9596-6235>

Корупція є доволі складним явищем з економічними, соціальними, політичними та культурними вимірами. Боротьбу з корупцією не можливо просто звести до якогось стандартного, універсального переліку заходів. Тим не менше, щоб протидія була ефективною, повинні існувати комплексні засоби виявлення, запобігання корупції та покарання за корупційні злочини.

Загрожуючи демократичним цінностям і безпеці суспільства, корупція завдає шкоди не тільки публічним установам, але також нівелює етичні цінності і загрожує сталому розвитку держав. З огляду на міжнародний характер корупції необхідною є співпраця на міжнародному рівні з метою запобігання корупції та боротьби з нею. Представниками антикорупційних установ, представниками науки, різних організацій та компаній розробляються певні механізми виявлення та протидії корупції, можливі засоби правового захисту від корупційних дій, є також багато рішень, ініціатив та корисних результатів практики, спрямованих на протидію корупції. Для підвищення ефективності антикорупційних заходів на національному рівні необхідним є врахування положень міжнародних та регіональних договорів у сфері протидії корупції [1, с. 90].

Міжнародне співтовариство вже давно визнало необхідність глобального, обов'язкового інструменту боротьби з корупцією. Ця мета була досягнута тільки у 2003 році, коли країни-члени організації прийняли Конвенцію ООН проти корупції (UNCAC – United Nations Convention against Corruption). Конвенція ООН проти корупції – один із найважливіших інструментів, який, на відміну від інших, є основою для міжнародних антикорупційних ініціатив усіх держав, які її підписали. Масштабний підхід до проблеми та обов'язковий характер багатьох її положень робить його унікальним інструментом для вирішення глобальної проблеми сучасності. Вважається, що Конвенція ООН має значний міжнародний вплив, оскільки її підтримують як міжнародні організації та спеціалізовані установи системи ООН такі, як Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, так і уряди більшості держав світу.

Для України Конвенція набрала чинності 1 січня 2010 року, тобто Україна офіційно взяла на себе зобов'язання виконувати положення Конвенції. Фактично Україна почала виконувати взяті на себе зобов'язання у 2014 році шляхом прийняття Антикорупційної стратегії на 2014-2017 роки.

Зазначена Конвенція містить 71 статтю та визначає ключові засади здійснення державами-учасницями політики у сфері запобігання та протидії корупції. Цілями в даній Конвенції були вказані: розробка заходів,

що забезпечують дієвий ефект в сфері попередження корупції; розвиток міжнародного співробітництва в припиненні корупції, вжиття заходів щодо забезпечення повернення активів; пропаганда чесності і непідкупності; забезпечення раціонального використання державного майна та належного управління громадськими справами [2].

Відповідно до положень статті 5 Конвенції ООН проти корупції, кожна держава-учасниця розробляє і здійснює або проводить ефективну скоординовану політику протидії корупції. Зокрема, державам-учасницям пропонується: заохочувати непідкупність, чесність і відповідальність публічних посадових осіб відповідно до основних принципів своєї правової системи; застосовувати в рамках своїх інституціональних і правових систем кодекси чи стандарти поведінки посадових осіб для належного виконання публічних функцій у відповідних випадках і згідно з основними принципами свого внутрішнього законодавства встановити заходи і системи, що зобов'язують публічних посадових осіб надавати відповідним органам декларації, серед іншого про позаслужбову діяльність, заняття, інвестиції, активи і про істотні дарунки чи вигоди, у зв'язку з якими виникає колізія інтересів щодо їхніх функцій.

Зокрема, у статті 20 Конвенції ООН проти корупції наголошено на тому, що «за умови дотримання своєї Конституції та основоположних принципів правової системи кожна Держава-учасниця розглядає можливість вжиття таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для визнання злочином умисне незаконне збагачення, тобто значне збільшення активів державної посадової особи, яке перевищує її законні доходи і які вона не може раціонально обґрунтувати» [2].

Конвенція охоплює чотири основні напрямки: 1) заходи щодо запобігання корупції, 2) криміналізація та правоохоронна діяльність, 3) міжнародна співпраця; 4) заходи щодо повернення активів. Документ містить перелік різних форм корупції, таких як хабарництво, зловживання впливом, зловживання службовим становищем, незаконне збагачення, розкрадання, неправомірне привласнення або інше нецільове використання майна державною посадовою особою та різні корупційні акти у приватному секторі.

Вищевказаний документ передбачає ряд стандартів, а також дій і установок, спрямованих на реформування національних правових норм у сфері боротьби з корупцією. Крім того, учасники Конвенції визнають злочином всі прояви корупції, незалежно від того, чи виникають вони в державній або приватній сфері.

Варто зазначити, що протидія корупції зводиться не лише до репресій та переслідування. Ефективна боротьба з цією проблемою вимагає, насамперед, існування злагодженої системи ефективних, прозорих та надійних державних установ, які можуть збалансувати один одного та протидіяти порушенням. Саме тому, у Конвенції акцентується увага на необхідності прояву політичної волі з боку виконавчої, законодавчої та судової влади для застосування послідовних заходів держави і суспільства щодо усунення причин і умов, що породжують корупцію в різних сферах життя. Зокрема, Конвенція вказує на необхідність створення спеціалізованого національного органу по боротьбі з корупцією, що

розцінюється як один із проявів політичної волі [2]. Конвенція сприяє прийняттю і зміцнення заходів, спрямованих на більш ефективне попередження корупції і діянь, безпосередньо пов'язаних з нею, і боротьбу з ними.

Аналіз Конвенції ООН проти корупції дає підстави виділити низку превентивних функцій щодо запобігання корупції, зокрема: запобігання конфліктів інтересів, подання майнових декларацій, запобігання відмиванню грошей, фінансовий контроль за витрачанням бюджетних коштів, забезпечення прозорості державної служби [3, с. 54].

Конвенція запроваджує пакет стандартів, заходів і правил, які держави можуть застосовувати для вдосконалення правових норм і зміцнення режимів державного регулювання в сфері боротьби з корупцією. На думку експертів положення Конвенції є величезним проривом, оскільки вимагають від країн-учасниць повернути кошти, отримані з використанням корупційних методів, в країни, у яких вони були викрадені. Ці положення – перші в своєму роді – створюють новий основний принцип, а також базу для більш тісного та дієвого співробітництва між країнами з метою попередження, виявлення та повернення коштів, отриманих в результаті корупційних дій. Однак необхідно відзначити, що лише деякі положення Конвенції є обов'язковими для виконання (наприклад, криміналізація активного і пасивного підкупу за участю національних державних посадових осіб, а також активного підкупу іноземних державних посадових осіб і посадових осіб міжурядових організацій); багато положень є факультативними, і учасникам конвенції пропонується лише розглянути можливість їх виконання [4, с. 18].

Таким чином, у комплексі правових антикорупційних засобів на міжнародному рівні особливого значення мають ті, які орієнтовані на забезпечення глобальної ефективності протидії транснаціональній корупції, на досягнення такої якості запобігання і припинення найнебезпечніших для окремих держав і міжнародного співтовариства діянь, при якій були б гарантовані міжнародні стандарти кваліфікації корупційних правопорушень, уніфіковані юрисдикційні параметри, невідворотність переслідування і покарання правопорушників, а також справедливе відшкодування збитків потерпілим суб'єктам.

Список використаних джерел:

1. Петрашко С. Я. Конвенція ООН проти корупції: універсалізація стандартів у сфері протидії корупції. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Право.* 2011. Випуск 15. Ч. 2. С. 90-94.
2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції. Конвенцію ратифіковано із заявами Законом № 251-V від 18.10.2006 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text
3. Новіков О.Ф. Світовий досвід функціонування спеціалізованих антикорупційних органів. *Збірник наукових праць «Ефективність державного управління».* 2015. Випуск 43. С. 52-57.
4. Коррупция: глоссарий международных стандартов в области уголовного права. Организация экономического сотрудничества и развития, 2007.127 с.